

Paula Mateu Fullana

**BENEFICIS DE L'APLICACIÓ DE LES INTERVENCIONS ASSISTIDES AMB
ANIMALS AMB INFANTS AMB TRATORN DE L'ESPECTRE AUTISTA**

TREBALL FINAL DE GRAU

Dirigit per la Dra. Ramona Torrens Bonet

Grau en Treball Social

**UNIVERSITAT
ROVIRA i VIRGILI**

Tarragona

2022

Resum:

En aquest article aborda els diferents beneficis que pot aportar l'aplicació de les intervencions assistides dirigides per animals, més concretament per gossos, a infants amb trastorn de l'espectre autista.

En el següent article, es concep que el món humà i el món animal poden estar relacionats entre si. S'aborda, des de la revisió de literatura, la realitat del trastorn de l'espectre autista i la pràctica de les intervencions assistides amb animals amb la finalitat d'analitzar els diferents beneficis que aquestes teràpies proporcionen als infants amb trastorn de l'espectre autista. Per concloure, la metodologia emprada en aquest article ha estat la revisió documental a partir dels eixos d'interès els quals gira aquest article, que són el trastorn de l'espectre autista i les intervencions assistides amb animals. La finalitat d'aquest article, és analitzar els diferents beneficis de l'aplicació de les intervencions assistides amb animals amb nens i nenes amb trastorn de l'espectre autista.

Paraules clau: Teràpia assistida animals, TEA, beneficis.

Abstract:

This article addresses the different benefits that the application of assisted interventions aimed at animals, more specifically dogs, can bring to children with autism spectrum disorder.

In the following article, it is conceived that the human world and the animal world can be related to each other. It addresses, from the literature review, the reality of autism spectrum disorder and the practice of animal-assisted interventions in order to analyze the different benefits that these therapies provide to children with spectrum disorder. autistic. In conclusion, the methodology used in this article has been the documentary review based on the axes of interest that revolve around this article, which are autism spectrum disorder and animal-assisted interventions. The purpose of this article is to analyze the different benefits of the application of assisted interventions with animals with children with autism spectrum disorder.

Keywords: Animal assisted therapy, ASD, benefits.

INTRODUCCIÓ

La temàtica d'aquest article, gira al voltant de dos conceptes: el món humà i el món animal. Es vol demostrar, com aquests dos mons poden estar relacionats entre si, a més de proporcionar-se diversos beneficis en les intervencions assistides per animals, concretament amb gossos, aporten beneficis amb els infants amb autisme.

La finalitat és demostrar que la utilització d'aquestes teràpies poden ajudar a millorar la qualitat de vida de l'infant amb autisme. Segons els resultats al llarg de l'article, podem destacar que mitjançant l'ús de les teràpies assistides, són nombroses les millores i avenços que proporcionen respecte a la qualitat de vida dels infants amb autisme.

Aquest tipus d'intervenció o teràpia ha anat guanyat molta visibilitat durant els últims anys en el nostre país, sobretot cal destacar l'augment de la seva presència en els medis comunicació. Diferents exemples són: la televisió, els canals com la RTVE, ha aparegut un programa, "Más que perros y gatos" que parla de les intervencions assistides per animals. Aquesta popularitat també s'ha vist reflectida en les possibilitats i respostes positives que donen aquesta aplicació de les teràpies en altres àmbits, com per exemple el sanitari, educatiu entre d'altres. En l'àmbit sanitari, l'hospital madrileny 12 de Octubre, el programa "Cuatro patas de apoyo Covid-19," juntament amb l'organització Yaracán,, realitzen intervencions assistides per animals, més concretament amb gossos, per donar resposta a les necessitats neurocognitives que tenen els infants amb dany neurològic, segons un article publicat pel diari "Els país" el 12 de gener de l'any 2021.

L'article que s'exposa a continuació, vol donar difusió sobre els diferents beneficis que aporta l'aplicació de les intervencions assistides per animals a través de l'anàlisi elaborat a través de la recerca de diferents articles i estudis que demostren l'objectiu d'aquest treball i de pas, donar a conèixer aspectes de l'autisme i de les intervencions assistides per animals.

Per entendre la relació que existeix entre el món humà i l'animal i els beneficis que poden proporcionar-se un a l'altre, s'ha de remuntar als inicis de la humanitat. Des de l'inici de la humanitat, els animals han tingut un paper molt important en la vida de l'ésser humà, han creat un vincle inexplicable. Fent un breu recorregut històric, es pot observar que existeixen evidències de la relació entre l'home i l'animal des del principi dels temps, com per exemple, en l'època de la prehistòria, el gos ja donava servei a l'home, servia per caçar, defensar i vigilar.

Segons Serpell (2003), la prova més antiga que hi ha registrada sobre l'existència d'animals de companyia són unes restes funeràries d'uns 12.000 anys d'antiguitat descobertes al nord d'Israel. Aquestes restes estan formades per un esquelet d'una dona enterrada en posició fetal i amb la mà descansant sobre els ossos d'un esquelet de cadell. Segons els professionals creuen que, per la posició del

cos, aquest enterrament indicava un vincle afectiu estret entre els dos individus.

Cal destacar que una de les funcions més innovadores que es coneix en l'actualitat relacionada amb els gossos, és la capacitat de produir millores en el camp de la Educació Especial, Educació Social, Rehabilitació entre altres àmbit del camp social i sanitari. Els gossos han passat de ser un animal de companyia sense cap funció en especial, a convertir-se en ajudants terapèutics. Llavors, el fet d'haver-se convertit en animals terapèutics, ha causat un gran impacte en la societat actual i com a conseqüència, la teràpia amb animals cada dia sigui més ficada en practica per un gran nombre de professionals.

La metodologia emprada per l'elaboració d'aquest article ha estat la revisió documental a partir dels eixos d'interès els quals gira aquest article, l'autisme i les intervencions assistides amb animals. S'ha realitzat una recollida de dades a través de diferents cercadors de bases de dades científiques amb la finalitat de demostrar, l'objectiu d'aquest article, és a dir, si les intervencions assistides amb animals aporten beneficis amb els infants amb autisme.

Així doncs, en aquest article primerament trobarem una breu explicació sobre els temes els quals gira la realització d'aquest article. En segon lloc, hi haurà un apartat on tractarà sobre el trastorn de l'espectre autista. En tercer lloc, el punt tindrà informació sobre en les intervencions assistides amb animals i com s'apliquen aquestes teràpies en infants amb autisme.

En quart lloc, l'anàlisi dels beneficis. En cinquè lloc, les conclusions de l'article. En sisè lloc, la justificació de la revista i finalitzar, la bibliografia que s'ha emprat per elaborar aquest article.

BREU RESUM SOBRE LA HISTÒRIA DEL TRASTORN DE L'ESPECTRE AUTISTA

Per tal d'aproximar-nos a la realitat del trastorn de l'espectre autista actualment, creiem necessari fer una breu referència, pel que fa a la seva definició, orígens i l'evolució d'aquest trastorn al llarg de la història.

Bonilla y Chaskel (2016) el trastorn de l'espectre autista, és un trastorn del neurodesenvolupament i heterogeni, tant en la seva etiologia com a les manifestacions clíniques, el TEA cursa amb una varietat d'alteracions que inicien a la infància i romanen durant tota la vida. Involucra alteracions comunicatives, interacció social, comportaments, interessos i activitats.

Els pioners del trastorn de l'espectre autista, van ser els psiquiatres Leo Kanner i Hans Asperger. Quiroz et al. (2018) fan referència que la primera aportació sobre la qual hi ha constància, data del segle XVI i el testimoni és sobre Johannes Mathesius (1504 – 1565), va ser cronista del monjo alemany Martin Luter (1483 – 1546), que va explicar la història d'un noi amb autisme. D'acord amb la

descripció del cronista, Luter pensava que el noi no era més que una massa de carn implantada en un esperit sense ànima, posseït pel diable, respecte al qual va suggerir que havia de morir asfixiat.

L'any 1943 Leo Kanner va escriure un article anomenat "Autistic disturbances of affective contact", en el qual exposava per primera vegada, l'estudi 11 infants, en els quals va observar que compartien un seguit de característiques i comportaments molt similars entre ells. Un exemple d'aquestes característiques comunes entre els infants són, excessiva concentració o obsessió per objectes i també dificultat o resistència a canvis inesperats. Kanner d'una manera involuntària va descobrir una nova condició en l'àmbit de la medicina, a la qual va anomenar "autisme infantil" (Artigas-Pallares y Paula, 2012).

Al cap d'un any, el pediatre Hans Asperger va de manera inesperada en el món de l'autisme de manera inesperada amb la publicació de l'article que va escriure. Aquest article parlava sobre un grup de nens i nenes en la seva clínica, que compartien moltes característiques similars entre ells.

Entre els dos articles, el de Kanner va arribar a l'abast de la població científica, mentre que el d'Asperger no se sabia quasi de la seva existència. L'any 1981, la psiquiatra Lorna Wing, va fer públic la traducció dels estudis que va realitzar Hans Asperger en els seus temps, i gràcies a la publicació de Wing, la comunitat sobre l'autisme va arribar reconèixer que aquest autor, conjuntament amb Kanner van descobrir de manera independent la mateixa condició mèdica. Però van arribar a la conclusió que el treball d'Asperger no és fer conegut, ja que va dur a terme el seu article en la seva llengua, l'alemany (Baron-Cohen, 2015).

Gómez (2010) en l'actualitat, existeixen diverses contribucions que afavoreixen la comprensió de l'autisme, tant pel que fa a la seva simptomatologia des d'una visió neurobiològica i cognitiva.

Malgrat les millores pel que fa a la seva comprensió, encara no hi ha una manera unànime a l'hora d'establir una definició única de l'autisme, com del seu tractament, etiologia i de les metodologies per poder-lo avaluar (Albores et al., 2008).

DIAGNÒSTIC DEL TRASTORN DE L'ESPECTRE AUTISTA

La simptomatologia d'una persona amb trastorn de l'espectre autista pot ser molt diferent de la d'una altra persona amb autisme. Els professionals de la salut consideren que l'autisme és un trastorn de l'espectre, cosa que vol dir que diferents persones amb el trastorn comparteixen moltes característiques similars. Una persona amb autisme pot tenir símptomes lleus, mentre que una altra pot tenir símptomes més greus, però totes dues tenen un trastorn de l'espectre autista.

Per poder dur a terme un diagnòstic a una persona sobre el trastorn de l'espectre autista, s'han de complir uns criteris i unes característiques en concret que són els que es mencionen a continuació¹:

1. Dèficits persistents en la comunicació social i la interacció social en múltiples contextos:
  - Mancances de reciprocitat social-emocional, per exemple, d'un enfocament social anormal i fracàs de la conversa normal d'anada i tornada; a la reducció de la compartició d'interessos, emocions o afectes; per no iniciar o respondre a les interaccions socials.
  - Conductes comunicatives no verbals utilitzades per a la interacció social, que van, per exemple, des de la comunicació verbal i no verbal poc integrada; a anormalitats en el contacte visual i el llenguatge corporal o dèficits en la comprensió i l'ús dels gestos; a una manca total d'expressions facials i comunicació no verbal.
  - Dèficits en el desenvolupament, el manteniment i la comprensió de les relacions, que van, per exemple, des de dificultats per ajustar la conducta a diferents contextos socials; a les dificultats per compartir el joc imaginatiu o per fer amics; a l'absència d'interès dels companys.

2. Patrons de comportament, interessos o activitats restringits i repetitius, que es manifesten per almenys dos dels següents:
  - Estereotips o moviments motors repetitius, ús d'objectes o parla (p. ex., estereotipes motrius simples, alinear joguines o voltejar objectes, ecolàlia, frases idiosincràtiques).
  - Insistència en la igualtat, adherència inflexible a les rutines, patrons ritualitzats de comportament verbal o no verbal (p. ex., angoixa extrema davant petits canvis, dificultats amb les transicions, patrons de pensament rígids, rituals de salutació, necessitat d'emprar la mateixa ruta o menjar el mateix menjar cada dia).
  - Interessos molt restringits i fixats que són anormals en intensitat o enfocament (per exemple, un fort afecció o preocupació per objectes inusuals, interessos excessivament circumscrits o perseverants).
  - Híper o hiporeactivitat a l'entrada sensorial d'interès inusual en aspectes sensorials de l'entorn (per exemple, indiferència aparent pel

---

¹ Asociación Americana de Psiquiatría, D. 5. (2013). Guía de consulta de los criterios diagnósticos del DSM 5. Arlington, VA: Asociación Americana de Psiquiatría.

dolor/temperatura, resposta adversa a sons o textures específics, olor o toc excessius d'objectes, fascinació visual per les llums o el moviment).

3. Els símptomes han d'estar presents en el primer període de desenvolupament (però pot ser que no es manifestin completament fins que les demandes socials superin les capacitats limitades, o es poden emmascarar per estratègies apreses més endavant).
4. Els símptomes causen un deteriorament significatiu en les àrees socials, laborals o d'altres àrees importants del funcionament actual.
5. Aquests trastorns no s'expliquen millor per la discapacitat intel·lectual (trastorn del desenvolupament intel·lectual) o el retard global del desenvolupament. La discapacitat intel·lectual i el trastorn de l'espectre de l'autisme sovint es donen conjuntament; per fer diagnòstics de trastorn de l'espectre autista i discapacitat intel·lectual, la comunicació social hauria d'estar per sota de l'esperat per al nivell de desenvolupament general.

ÀMBITS QUE ÉS PODEN TREBALLAR A LES INTERVENCIONS ASSISTIDES AMB ANIMALS

Llavors les principals àrees que és poden treballar amb un infant amb autisme són les següents: (Unir, 2021)

- **La comunicació:** La interacció amb l'animal, pot despertar la curiositat de l'infant i aquest pot despertar la motivació a comunicar-se i aprendre més vocabulari.
- **El contacte visual:** Durant les interaccions que es porten a terme en les sessions amb l'infant, si necessita ajuda això l'obliga a mantenir contacte visual amb el terapeuta.
- **Reconeixement i expressió de les emocions:** Mostrar a l'infant fotografies o dibuixos que representin diferents estats d'ànim i així l'infant aprendrà a representar les seves pròpies emocions.
- **Creació i aprenentatge de rutines:** Detallar els comportaments que ha de realitzar amb l'ajuda de pictogrames, i com a resultat l'infant millorarà la seva autonomia.
- **Entrenar ambdues motricitats:** A través de jocs, com per exemple jugar a pilota, ficar la corretja, donar aigua entre d'altres.
- **Practicar els temps d'espera:** Durant les sessions, a esperar a que el gos entengui qualsevol ordre que l'infant li digui o quelcom similar.

Aquest seguit d'àrees a part de treballar-les a l'aula, també es podrien posar en pràctica i treballar-les amb les intervencions assistides amb l'animal, és a dir, amb el gos.

Per exemple, en l'àmbit d'entrenar la motricitat, quan és poses en pràctica l'activitat terapèutica, aquesta podria ser llençar-li la pilota al gos. Pel que fa a la comunicació, el nen hauria de comunicar el gos certes ordres perquè l'obeís i també l'infant ampliaria el seu vocabulari. Cada terapèutica determinaria com actuar depenent les necessitats que manifesti l'infant.

DEFINICIÓ DE LES INTERVENCIONS ASSISTIDES AMB ANIMALS

Un cop abordat la realitat del trastorn de l'espectre autista, ara toca aprofundir en les intervencions assistides per animals, és a dir, que són, quins tipus d'intervencions existeixen, quina és la seva història entre altres aspectes a destacar.

Vallejo (2006) defineix les intervencions assistides per animals com els procediments que introdueixen als animals en els tractaments de les patologies físiques i psíquiques dels éssers humans.

López-Cepero et al. (2014) determinen aquest tipus d'intervencions, també s'entenen com la tècnica d'incloure un animal en programes amb una finalitat terapèutica.

També s'entren com a IAA la introducció d'un animal dintre d'un entorn d'una persona o grup de persones per complir un seguit d'objectius terapèutics per la millora de la qualitat de vida de la persona que rep la teràpia (Velde et al., 2005).

Una altra definició bastant important per destacar en realitzar la recerca per poder definir les intervencions assistides per animals ha sigut la de la Fundació Affinity (2022), que exposa el següent:

Cal tenir present que no totes les IAA fan servir la mateixa metodologia, ja que s'haurà la d'adaptar la teràpia a les necessitats que mostri l'usuari o grup d'usuaris, és a dir, s'haurà de fer un pla de treball personalitzat per buscar els resultats que es volen obtenir a través de l'aplicació de la teràpia amb l'animal. Això significarà la coordinació de l'educador amb els professionals que puguin estar relacionats i amb el tècnic de la teràpia.

Una vegada ja definides les intervencions assistides per animals, ara toca tenir coneixement sobre l'heterogeneïtat que pot haver-hi dins del món d'aquest tipus d'intervencions.

Dins de les IAA, es pot distingir tres tipus de grups d'intervencions, que són l'Educació Assistida amb animals (EAA), Teràpies assistides amb animals (TAA) i les Activitats assistides amb animals (AAA).

Segons la Fundación Affinity (2022) les EAA, són les intervencions conegudes per Educació Assistida amb Animals. Aquest tipus d'intervencions les dirigeix un professional de l'àmbit educatiu, on es marquen uns objectius que han d'assolir amb l'usuari o grup d'usuaris que realitzen la intervenció. Per l'altra banda, hi ha Teràpies assistides amb animals, també conegudes com a TAA. Aquestes intervencions es basen sobre utilitzar un animal com a eina de treball per dur a terme una teràpia i aconseguir

uns propòsits terapèutics de diferents tipus, com físics, socials, emocionals entre d'altres. I estan dirigides per un professional en l'àmbit de la salut. I per concloure, les AAA, les Activitats Assistides amb Animals. Aquestes tenen una finalitat lúdica i no tenen com a objectiu obtenir resultats terapèutics ni educatius. La seva funció principal és millorar la qualitat de vida dels usuaris i fer que l'usuari que estigui realitzant la intervenció es relaxi amb el suport de l'animal que fa l'activitat. Aquesta intervenció no requereix una avaluació per part dels professionals.

ANTECEDENTS DE LES INTERVENCIONS ASSISTIDES PER ANIMALS

Després de tota la informació recollida i analitzada anteriorment sobre els dos temes els quals gira aquest article, amb la següent taula és vol demostrar que des de fa molt de temps, és pot demostrar per escrits que les intervencions amb animals o només tenint un animal al costat, aquests aporten beneficis a les persones.

Taula 1. Història de les teràpies assistides amb animals

Any 1200 a.cC	A Grècia utilitzaven els gossos com a ajudants en les seves teràpies en els seus temples dedicats a la curació.
Any 23 d.C	Plinio "el Vell", afirmava els beneficis dels gossos en la salut.
Segle IX	La "Therapia Naturelle", utilitzada a Bèlgica, consistia a ensenyar als pacients a cuidar dels animals de companyia. Actualment, encara s'utilitza aquesta teràpia.
Segle XVI	El metge Calcius, recomanava el contacte amb gossos a les persones que patien una malaltia.
Segle XVII	A Europa el cavall es converteix en un element per al tractament de persones amb discapacitat.
Any 1972	Apareixen els primers informes sobre l'efectivitat de les teràpies assistides amb animals de companyia, a l'Asil de York, situat a Anglaterra.
Any 1867	A Bethel (Alemanya), és va començar a realitzar teràpies amb persones autistes i més tard va estendre els seus beneficis al tractament d'altres patologies.
Any 1944	A EEUU, l'hospital de les Forces aèries de l'exèrcit de Nova York, els gossos ajudaven a recuperar-se als soldats hospitalitzats. James H. Bossard amb la publicació del seu estudi "Mental Hygiene", descriu la importància del animal de companyia en la vida familiar i la salut mental dels seus membres.

Any 1947	Samuel B. Ross, va fundar l'institució més important en aquells temps, que tenia la finalitat de reeducar a infants amb l'aplicació de les teràpies assistides amb animals.
Any 1953	B. Levinson publica "Pet-Therapy".
Any 1966	Erling Stordahl, aconsella per la rehabilitació de persones cegues i amb altres patologies, el contacte amb animals.
Dècada dels 70	Sam i Elisabeth Corson, van descobrir que els animals actuaven com a catalitzadors socials.
Any 1974	Primer programa per relacionar animals amb presoners, i els resultats van ser positius, és a dir, és va registrar menys violència.
Any 1975	E. Svendsen crea una fundació que promovia la utilització de ases en infants amb necessitats especials.
Any 1977	Naixement de la Delta Society, actualment coneguda com Pet Partners.
Any 1982	Aplicació del primer programa d'ensinistrament amb gossos a la reso Purdy dels Estats Units.
Any 1983	Creació de la "Pets as Therapy", que ofereix visites terapèutiques a diverses entitats.

Nota. Cronologia de les teràpies assistides amb animals. Elaboració pròpia a partir de la informació de Fundació Affinity (2020). Un paseo por la historia de la Terapia Asistida con Animales.

TERÀPIA ASSISTIDA AMB ANIMALS EN INFANTS AMB TRASTORN DE L'ESPECTRE AUTISTA

Una vegada compresa de manera general quin és el concepte les intervencions assistides amb animals i quina és la seva nomenclatura, és a dir, quines són les pautes per les quals estan formades, les normes i l'estructura per la qual es regeixen.

Les persones amb trastorn de l'espectre autista, en aquest cas parlen de nens i nenes, es caracteritzen per tenir uns comportaments i pautes molt marcades, cal destacar que normalment són la falta de comunicació i la interacció social. Llavors, els objectius i la metodologia a treballar que es marquen amb les intervencions assistides amb gossos per a infants amb autisme des de la CTAC de Girona², es pot resumir de manera general en els següents punts:

- Contacte visual
- Habilitats de comunicació verbal i no verbal
- Socialització
- Atenció
- Estimulació sensorial
- Aprendre els temps d'espera

El gos de teràpia per a infants amb autisme està prèviament entrenat perquè aquest tingui cura del nen o la nena amb el qual està intervenint, té cura de diferents aspectes, com cuidar de la integritat física, controlar situacions que puguin sorgir i de guiar a l'infant que pateix aquest trastorn. També depenent de les necessitats de cada infant, el gos s'entrena d'una manera determinada per poder fer front a les demandes que l'usuari pot tenir i així poder aconseguir abordar-les.

Dels animals empleats per les intervencions assistides per animals, els gossos són els més ideals per realitzar-les, ja que destaquen per la seva gran capacitat per interpretar les emocions que genera la persona i la seva fidelitat, així com el comportament amigable (Fernández, 2019). Com ja s'ha comprovat, les teràpies assistides per animals, més concretament amb gossos, poden ser molt beneficioses per als infants amb autisme, ja que gràcies al gos, els usuaris aconsegueixen relacionar-se amb el seu entorn i amb altres persones gràcies a les emocions i l'atenció que es crea.

El vincle que es forma entre el gos i la persona és el punt clau per poder treballar els objectius que es vulguin aconseguir amb la teràpia. Els propòsits dependran segons les necessitats que es vulguin treballar de la persona o grup de persones amb les quals els realitzarà la teràpia, ja que cada persona és diferent.

Alguns exemples són la comunicació o les emocions. Amb les activitats que es treballen a les teràpies amb animals, s'aconsegueix enfortir l'autoestima, cosa que ajuda a l'infant amb TEA a guanyar seguretat i confiança en si mateix i en l'entorn que l'envolta, també

---

² Entitat que treballa amb i per les persones a través de les intervencions assistides amb gossos (IAA).

s'entrena la motricitat, desenvolupar les habilitats de comunicació entre altres aspectes, segons la Fundación Affinity.

BENEFICIS DE LES INTERVENCIIONS ASSISTIDES AMB ANIMALS AMB INFANTS AMB TRASTORN DE L'ESPECTRE AUTISTA

Els beneficis que poden aportar l'ús de les teràpies assistides amb animals, és a dir, amb gossos amb els infants amb TEA, són diversos, tot dependrà dels resultats que es vulguin aconseguir amb l'usuari o grup d'usuaris amb el qual es posarà en practica la intervenció.

Segons León Nathaly (2021), citant a diversos autors exposen que els beneficis que podem aconseguir a través de les intervencions assistides amb animals poden ser els següents:

Àrea de comunicació i llenguatge

- Millor comunicació receptiva, és a dir, l'usuari tendeix a escoltar i parar més atenció a allò que altres diuen (Ajzenman, 2013).
- Més iniciativa per la comunicació verbal i no verbal amb les persones del grup (Wijker et al., 2020).
- Augment de la comunicació amb l'equip terapèutic (comunicació amb el terapeuta) amb l'animal com a canal. (Ávila, 2020).
- Increment de paraules noves en el seu vocabulari, així com més quantitat de pronunciació de paraules (Srinivasan et al., 2018).
- Millor sincronització del comportament verbal, és a dir, la presa de torns per parlar i permetre parlar l'altre en una conversa (Griffioen et al., 2019).
- Disminució de l'ecolàlia, la repetició de paraules de manera involuntària i, a més, un menor ús de frases estereotipades.(Morales et al., 2020).

Àrea cognitiva

- Millora en l'atenció, concentració i seguiment de les instruccions (Ajzenman, 2013).

Àrea motriu i sensorial

- Millora significativa en l'estabilitat postural, es disminueix la variabilitat de moviment, és a dir el balanceig que es produeix com a producte de l'autoregulació en situacions d'estrès (Ajzenman, 2013).
- Postura corporal més segura i recta, això causa augment de l'autoestima (Wijker et al., 2020).
- Gràcies a la transmissió de calor i pelatge de l'animal, s'estimula la sensopercepció tàctil i es millora el processament sensorial.(Ward et al., 2013).
- En realitzar activitats que requereixin la cura o el maneig de l'animal, es produeix un major equilibri i capacitat de coordinació. (Moya, 2020).
- Desenvolupament i millora de la musculatura. (Fernández, 2019).

Àrea emocional i psicosocial

- Augment de la confiança i l'autoestima, ja que l'animal no jutja i no aïlla la persona amb TEA per les seves condicions simptomatològiques (Wijker et al., 2020).
- Reducció d'estrès, ansietat i problemes de comportament, així com més interacció social (O'Haire, 2012).
- Increment del compromís amb la teràpia i la relació pacient-terapeuta i disminució de l'evasió de trobades socials (Castro, 2017).
- Millora l'afectivitat, el contacte visual i el contacte físic, així mateix més impuls i progrés en les sessions de teràpia. D'altra banda, augmenta la capacitat d'autocontrol i es potencia la relaxació (Fernández, 2019).
- Amb el pas de les sessions, a llarg termini es produeix una disminució de les estereotípies, a més les autoagressions i heteroagressions es tornen gairebé inexistents (Claverol et al., 2017).
- Desenvolupament d'empatia, base fonamental per a les relacions socials i sensació de calma i, per tant, reducció de la irritabilitat i hiperactivitat gràcies a la presència i la calor de l'animal (Zhao, 2021).
- Increment significatiu en la manifestació d'emocions, sobretot positives, com ara la felicitat a través de somriures (Morales et al., 2020).

A part dels beneficis mencionats anteriorment, altres autors han descobert d'altres en el moment de portar a terme les seves intervencions i aquests altres beneficis són la reducció de l'estrès, l'aïllament, la disminució de la freqüència cardíaca i la pressió arterial (Friedman y Son, 2009).

(Santander et al., 2021) tal com diu (Silvia et al., 2011) en el seu estudi amb un nen amb TEA van plantejar que un terapeuta realitza un nombre d'activitats estructurades amb el nen, però amb dos torns, és a dir, una sessió amb l'ajuda d'un animal i l'altra sessió el terapeuta sol. Els resultats obtinguts de les activitats van ser que, en les quals el gos estava present, l'infant mostrava comportaments més positius, com una rialla i un contacte físic més continu, i els comportaments negatius van ser menys freqüents.

Paredes et al. (2012) també han observat que les sessions terapèutiques on intervien gossos, els nens mostren menor estrès i una millora sobre les conductes social, un exemple d'aquestes millores és un major contacte visual. En la gran majoria d'intervencions el gos és un element positiu per als infants, però hi ha un nombre reduït de casos, que els nens i nenes poden mostrar-se poc interactius en les sessions, ja els estímuls o sensacions provocades pel gos, causin molèstia i neguit a l'infant i per això no s'aconsegueixen arribar a realitzar les intervencions.

CONCLUSIONS

Les intervencions assistides amb animals estan adquirint cada vegada més protagonisme i importància en el tractament de diferents patologies i paral·lelament en diversos àmbits d'actuació també, indirectament aquest fet està provocant millores en la qualitat de vida dels usuaris i usuàries que reben aquest tipus de teràpies. Una d'aquestes teràpies, és la Teràpia assistida amb gossos en infants amb trastorn de l'espectre autista.

Com s'ha pogut comprovar, en els diferents articles científics revisats, diversos autors, exponent la seva experiència sobre que l'aplicació de les intervencions assistides amb animals aporten beneficis als infants amb autisme, ja que els gossos són uns animals amb una gran capacitat de socialitzar i en la gran majoria d'actuacions, s'ha comprovat que milloren la desaparició de l'agressivitat, la comunicació social, disminueixen l'estrès i potencien les emocions positives.

Per aquest motiu, aquest tipus de teràpies, són un tractament complementari amb molt de futur per a les persones amb TEA i per això s'hauria d'implementar en més àmbits i en diferents col·lectius, ja que els animals, sobretot el gos, poden arribar a ser una eina clau en la millora de moltes persones amb diversitat funcional o trastorn i oferir als pacients una millora en aspectes físics, emocionals i cognitius, en resum una millora de qualitat de vida.

A part dels múltiples beneficis que s'ha pogut observar que aporten les intervencions assistides per animals, també s'ha observat que hi ha alguns aspectes que es poden considerar negatius.

Com els possibles beneficiaris que podrien optar a aquest tipus de teràpies, però no saben de l'existència d'aquestes i els beneficis que poden arribar a aconseguir. Cal tenir en compte que cada infant és un món, és a dir, no tots els infants tindran el mateix diagnòstic i per això hi haurà ocasions que les teràpies assistides amb animals que no aportaran cap mena de benefici al nen o a la nena.

WEBGRAFIA

Ajzenman, H. F., Standeven, J. W., & Shurtleff, T. L. (2013). Effect of Hippotherapy on Motor Control, Adaptive Behaviors, and Participation in Children With Autism Spectrum Disorder: A Pilot Study. *American Journal of Occupational Therapy*, 67(6), 653–663. <https://doi.org/10.5014/ajot.2013.008383>

Albores, L., Hernández, L., Díaz, J.A. y Cortés, B. (2008). Dificultades en la evaluación y diagnóstico del autismo. Una discusión. *Salud Mental*, 31, 37-44.

Artigas-Pallarès, J., & Paula, I. (2012). El autismo 70 años después de Leo Kanner y Hans Asperger. *Revista de la Asociación Española de Neuropsiquiatría*, 32(115), 567-587.

Asociación Internacional de Organizaciones de Interacciones Humano Animal – IAHAIO. (2018). La definición de IAHAIO para las intervenciones asistidas con animales y las directrices para el bienestar de los animales involucrados en las intervenciones asistidas con animales. IAHAIO White Paper. <https://iahaio.org/wp/wp-content/uploads/2019/06/iahaio-white-paper-spanish.pdf>

Autisme. Canal Salut. (n.d.). Canal Salut. <https://canalsalut.gencat.cat/ca/detalls/article/Autisme-00001>

Ávila-Álvarez, A., Alonso-Bidegain, M., De-Rosende-Celeiro, I., Vizcaíno-Cela, M., Larrañeta-Alcalde, L., & Torres-Tobío, G. (2020). Improving social participation of children with autism spectrum disorder: Pilot testing of an early animal-assisted intervention in Spain. *Health & Social Care in the Community*, 28(4), 1220–1229. <https://doi.org/10.1111/hsc.12955>

Baron - Cohen, S. (2015, October 3). Leo Kanner, Hans Asperger, and the discovery of autism. 386.

Beneficios de la terapia asistida con perros en los niños con trastorno del espectro autista. (2021, October 14). *Revista Sanitaria de Investigación.* <https://revistasanitariadeinvestigacion.com/beneficios-de-la-terapia-asistida-con-perros-en-los-ninos-con-trastorno-del-espectro-autista/>

Bonilla, M., & Chaskel, R. (2016). Trastorno del espectro autista. Programa de Educación continua en Pediatría. *Sociedad Colombiana de Pediatría*, 15(1), 19-29. <https://scp.com.co/wp-content/uploads/2016/04/2.-Trastorno-espectro.pdf>

Castro, C. (2017). Efectividad de la Terapia Asistida Con Animales en Niños con Trastorno del Espectro Autista. *Universitat de les Illes Balears.*

Claverol, M., Claverol, E., Bergadà, J., Solé, M., Casanova, C., Jové, J. (2017). Terapia Asistida con Animales para mejorar el estado emocional de Adultos con Autismo. *Revista de Nuevas Tecnologías y Sociedad.* (84), 1-17. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=5858996>

¿Cómo trabajar con niños autistas? *Técnicas y consejos*. (2021, July 7). UNIR. <https://www.unir.net/educacion/revista/como-trabajar-con-ninos-autistas/>

Fernández, A. (2019). Terapia asistida con animales en pacientes con trastornos del espectro autista: cuidados de enfermería. *Conocimiento Enfermero*. 5, 37-50. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=8043545>

Friedmann E, Son H. The human-companion animal bond: How humans benefit. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*. 2009; 39(2):293–326.

Gómez, S. L., TORRES, R. M. R., & ARES, E. M. T. (2010). Historia del trastorno autista. *Apuntes de Psicología*, 28(1), 51-64.

Griffioen, R., van der Steen, S., Cox, R., Verheggen, T., & Enders-Slegers, M. J. (2019). Verbal Interactional Synchronization between Therapist and Children with Autism Spectrum Disorder during Dolphin Assisted Therapy: Five Case Studies. *Animals: an open access journal from MDPI*, 9(10), 716. <https://doi.org/10.3390/ani9100716>

López-Cepero, J., Rodríguez-Franco, L., Perea-Mediavilla, M.A., Blanco-Piñero, N., Tejada-Roldán, A. y Blanco-Picabia, A. (2014). Animal-assisted interventions: review of current status and future challenges. *International Journal of Psychology and Psychological Therapy*, 14, 85-101.

Morales-Moreno, I., Cerezo-Chuecos, F., Balanza-Galindo, S., Gómez-Díaz, M., & Echevarría-Pérez, P. (2020). Implementation of Assisted Therapy With Dogs in the Therapeutic Approach to People With Autistic Spectrum Disorder. *Holistic Nursing Practice*, 34(5), 282–290. <https://doi.org/10.1097/hnp.0000000000000403>

Moya, D. (2020). Programa de salud. Terapia Asistida con Animales en niños con Trastorno del Espectro Autista en edad escolar. Universidad de Zaragoza.

O’Haire, M. E. (2013). Animal-Assisted Intervention for Autism Spectrum Disorder: A Systematic Literature Review. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 43(7), 1606–1622 <https://doi.org/10.1007/s10803-012-1707-5>

Paredes Ramos P, Pérez Pouchoulen M, García Buñuelos P, Martínez onde R, Rioux M, Manzo J. et al. El uso del perro en el tratamiento del trastorno espectro autista. *E Neurobiología*. 2012; 3(6):1-15.

Qué son las Terapias Asistidas con Animales asistidas con animales. (n.d.). Fundación Affinity. <https://www.fundacion-affinity.org/la-fundacion/accion-social/que-son-las-terapias-asistidas-con-animales>

Srinivasan, S. M., Cavagnino, D. T., & Bhat, A. N. (2018). Effects of Equine Therapy on Individuals with Autism Spectrum Disorder: a Systematic Review. *Review Journal of Autism and Developmental Disorders*, 5(2), 156–175. <https://doi.org/10.1007/s40489-018-0130-z>

Terapia Asistida con Animales. (n.d.). ctac cat. <https://www.ctac.cat/tgd>

Vallejo, R. Introducción a la psicopatología y a la Psiquiatría. Sexta edición. Barcelona, España: Elsevier; 2006. p. 344

Velde, B., Cirpiani, J. , Fisher, G. Residents and therapist views of animal-assited therapy: implications for occupatinal therapy practicce. Australian Occupational Therapy Journal Vol. 52, No. 1. <http://search.ebscohost.com/login.aspx>

Ward, S. C., Whalon, K., Rusnak, K., Wendell, K., & Paschall, N. (2013). The Association Between Therapeutic Horseback Riding and the Social Communication and Sensory Reactions of Children with Autism. Journal of Autism and Developmental Disorders, 43(9), 2190–2198. <https://doi.org/10.1007/s10803-013-1773-3>

Wijker, C., van der Steen, S., Spek, A., Leontjevas, R., & Enders-Slegers, M. J. (2020). Social Development of Adults with Autism Spectrum Disorder During Dog- Assisted Therapy: A Detailed Observational Analysis. International Journal of Environmental Research and Public Health, 17(16), 5922. <https://doi.org/10.3390/ijerph17165922>

Zhao, M., Chen, S., You, Y., Wang, Y., & Zhang, Y. (2021). Effects of a Therapeutic Horseback Riding Program on Social Interaction and Communication in Children with Autism. International Journal of Environmental Research and Public Health, 18(5), 2656. <https://doi.org/10.3390/ijerph18052656>

JUSTIFICACIÓ DE LA REVISTA

La revista escollida per la publicació del següent article, ha estat la Revista Española de Discapacidad (REDIS). És una revista que té la finalitat o la missió de donar tenir un espai on penjar diferents articles sobre la temàtica de la discapacitat per així donar a conèixer l'actualitat sobre els diferents camps d'aquesta.

Els objectius que té establerts la revista són promocionar la investigació, facilitar un espai per la publicació dels treballs d'investigació realitzats sobre l'àmbit de la discapacitat, impulsar la divulgació de coneixement teòric i aplicació en matèria de la discapacitat sota uns criteris de qualitat científica i proporcionar un espai per la reflexió i l'anàlisi en matèria de discapacitat sobre els diferents àmbits i disciplines que hi ha avui en dia.

L'elecció de la revista ha estat perquè l'article tracta sobre els beneficis que aporten les intervencions assistides amb animals amb infants amb trastorn de l'espectre autista, i trobo que aquesta revista és idònia per la publicació de l'article, ja que es podria difondre aquests tipus de pràctiques, és a dir, que són factibles les aplicacions de les IAA.